

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL
NÚMERO 34 / SEGONA ÈPOCA / DESEMBRE DE 1994



**Consell Insular
de Mallorca**

alimara

Núm 34

Segona època, desembre de 1994

Edita: Consell Insular de Mallorca,
Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera 67
07010 Palma
Tel.: (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 19 52

Portada: *"Hoy pago yo"*
de Dionís Bennassar

Paginació: Ferran Sintès. 43 87 72
Impressió: Planogràfica Balear, S.L. 60 48 32
Dip. Legal PM 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament
l'opinió dels seus autors.

Conformen aquest bloc de Gent Gran tres articles i una entrevista; com es pot veure el tema dels majors és el que ha aportat més material a la revista.

El primer article, Vellesa i Participació, el signa Julià Baltasar, psicòleg, que treballa al Servei d'Acció Social i Sanitat, integrat en l'Equip de Gent Gran. En ell es presenta la necessitat de l'associacionisme i de participació activa dels vells en la societat de les acaballes del segle XX.

L'entrevista ha estat feta al psicòleg Lluís Conde (del que podeu trobar un article en aquest mateix número) aprofitant l'avinentsa del seu pas per la nostra illa per a la realització d'unes sessions de formació. Conde és un especialista en treball en grup amb gent gran.

Els dos darrers articles són dos estudis sobre la gent gran realitzats a dos pobles de Mallorca, Alcúdia i Llucmajor. Les autores són, del primer, Antònia Cabanelles, diplomada en Treball Social i Francesca Cerdà, assitent social, que realitzaren el treball en la planificació del Departament de Serveis Social de l'Ajuntament d'Alcúdia; del segon, Miquela Cànaves, diplomada en Treball Social, que el realitzà, conjuntament amb Joana M^a Garcés, com a treball emmarcat en el Curs d'Especialista Universitari en Gerontologia, organitzat pel Departament de Ciències de l'Educació de la UIB.

Julia Baltasar,
psicòleg

Sota l'eufemisme tercera edat s'ha convingut identificar un grup de persones adultes -cada vegada més nombrós, per cert-, la situació de les quals coincideix amb l'etapa de la jubilació i que porta a certs dèficits físics o psíquics. Però tal vegada convindria fer una reflexió sobre aquesta interpretació generalitzada d'una situació de problemàtica social que identifica un col·lectiu amb un pes cada vegada més gran en la nostra comunitat.

La condició de desempar o necessitat social d'alguns individus, obliga a mantenir una determinada actitud de solidaritat i col·laboració per part de la comunitat i la implicació de l'administració a comptes d'assolir els mínims exigibles per a una qualitat de vida acceptable per a tots. Però hi ha dificultats evidents per identificar una certa condició de necessitat a partir de l'edat d'un grup d'individus. En el cas dels adults majors, la pertinença al seu grup d'edat, encara que augmenti progressivament el risc de certes malalties, en si mateix, no comporta implícitament adquirir una determinada condició de necessitat. El model d'evolució de l'home que establia una semblança entre el vell i el dèficit o la malaltia, ja ha donat pas a una visió de la vida com un cicle vital de diferents etapes totes elles amb un contingut important per al desenvolupament de l'individu.

El comportament de la comunitat vers els més grans és, en part, el fruit d'un deure moral inqüestionable. La manifestació d'aquest deure no ha de ser solament el respecte cap a ells, sinó també facilitar una prestació econòmica i social digna. Si aquest reconeixement no és ben entès -per tots- i les ajudes es converteixen en un premi i no en la compensació d'un deure adquirit, la jubilació arriba a identificar-se amb una forma d'exclusió d'un grup perquè simplement gaudeixin d'una recreació d'inactivitat i retir. Així, el context social en el que es concedeixen les ajudes ha de ser l'adequat,

doncs poden perdre la seva funció integradora i adquirir, precisament, un efecte contrari, com ara, fomentar el paternalisme dels adults i el desarrelament dels majors.

En la nostra cultura, el context social en què es desenvolupa aquesta nova i progressiva presència del grup de majors, és més aviat desfavorable. D'una banda, els propis vells s'identifiquen cada cop més amb el seu grup i es manifesten obertament amb una imatge més sana i positiva que millora dia a dia. Però d'altra, això es realitza en un moment cultural en què hi ha una por evident a la mort, entre d'altres per la tradicional falta de formació sobre el fenomen de l'envelliment. No es estrany que l'adult manifesti una visió massa transcendental d'aquesta darrera fase de la vida, la qual cosa contrasta amb l'actitud d'un vell dinàmic, que participa en un nombre determinat d'activitats, totes elles lúdiques, i que gaudeix d'un curiós relativisme en la seva visió de la vida. Aquest context es manifesta sovint en un comportament de superioritat i una protecció jeràrquica dels adults que, en casos extrems, arriben a tractar els majors com a menors d'edat, sense tenir presents les obligacions i les responsabilitats que els són pròpies. Aquests tipus de relacions entre la comunitat i els majors entorpeixen seriosament -a vegades sense ser-ne conscients-el desenvolupament dels individus en aquesta valuosa etapa de la vida que té, evidentment, el seu sentit propi i del que caldria parlar-ne des de ben joves.

És necessari estimular els majors perquè es relacionin en grups i que aquests grups es relacionin també amb tota la comunitat. Però s'ha d'aconseguir, finalment, que ells i tota la comunitat prenguin consciència que són participants potencials de les decisions que es prenen per a la millora del funcionament de la societat en conjunt. Cada dia, des de l'àmbit dels serveis socials, es fan recomanacions per estimular el contacte intergeneracional -any 1993 "de les persones majors i la solidaritat entre generacions"- però els arguments sobre la necessitat de transmetre la cultura des dels "experts" als més joves de la societat, encara són magres. Aquests plantejaments no sempre inclouen la presència dels adults que contemplen sovint aquest acostament amb un afany de paternalisme massa distant, i hem de reconèixer que les grans dificultats a què s'enfronta la societat només poden ser explicades i enteses en el context històric del que procedim. I en aquesta tasca es imprescindible l'aportació de l'experiència dels més grans. L'evolució de la cultura passa inevitablement per la bona relació entre les diferents generacions, amb una presència real en els espais de decisió.

Traspasar el llindar dels 65 anys i adquirir la condició de pensionista o jubilat suposa un canvi important en els ritmes i el contingut de la relació amb els altres, però no implica necessàriament un canvi en els drets ni deures que l'individu té amb l'entorn social en què viu. Contribuir amb el nostre esforç a millorar la qualitat de vida de tota la societat és un dret i un deure que no es perd, en principi, per complir una determinada edat. En el moment de la jubilació és

necessari plantejar-se la reconstrucció de l'organització en la vida de l'individu i adquirir una nova visió del que representa la participació d'"un mateix" en el grup dels "iguals" o el grup de la comunitat. Un nou plantejament de vida passa pel canvi de tipus d'activitats -o tal vegada un canvi en la dedicació de les que ja es venen fent- i pot representar també un canvi dels grups de relació: de l'entorn del treball a l'entorn de l'oci; de l'àmbit familiar a l'oci..., però sobretot ha de representar un canvi en el plantejament dels interessos i objectius de vida vers un mateix i els que ens envolten. La millora de la relació amb els altres i la col.laboració en la presa de les decisions del grup al qual es pertany, no és només un dret fonamental dels més grans, sinó també un deure com a persona adulta dins la comunitat que de cap manera es perd als 50, 65 anys ni a cap altra edat. Qualsevol activitat que desenvolupi un individu dins el grup ha de tenir present una certa relació amb la cultura, la salut, l'art, l'educació, l'economia, les necessitats socials, etc.; en definitiva, ha de suposar, de qualque forma, una aportació d'INTERÈS SOCIAL.

Les ajudes a l'assistència social per a les persones majors necessitades, encara que siguin insuficients, han evolucionat molt en els darrers anys. Però l'evolució més espectacular s'ha produït en la contribució per a la dinamització del grup de persones grans. A la nostra cultura, el fenomen de l'envelliment demogràfic de la població està creant un gran canvi en l'equilibri dels diferents grups d'edat. Un canvi que una societat consumista com la nostra assumeix amb la velocitat que està acostumada a fer-ho. De tal manera que aquesta evolució s'està convertint en un objecte de consum, la qual cosa té, de moment, unes conseqüències positives, però a llarg termini i degut a l'augment progressiu del grup de majors respecte de la població general, una estratègia de proteccionisme basada en criteris de rendibilitat, pot tenir conseqüències imprevisibles. La despersonalització de l'individu en la societat no ens ve de nou; el que sí ens pot cridar l'atenció es la utilització de la protecció com a vehicle de consum, fomentant una falsa interpretació dels valors socials vers aquest col·lectiu.

Els adults més majors de la nostra societat s'han de protegir, però a canvi d'aprofitar en benefici de tots el potencial cultural i humà de què disposen. S'ha de fomentar en els majors i en tota la comunitat la responsabilitat de desenvolupar activitats que representin un contingut d'interès social. La condició de jubilat no ha de representar cap obstacle per poder participar en les decisions importants per al nostre futur i ser presents en el desenvolupament i en els interessos de la nostra societat. Les activitats participatives dels majors dins la comunitat s'han de realitzar des de la presa de consciència -per part de tots- de la necessitat de participar i la plena confiança en les capacitats dels majors per a aquesta participació real.